

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора юридичних наук, професора, Манжули Андрія Анатолійовича на дисертацію Сороки Лариси Володимирівни «Адміністративно-правовий механізм реалізації космічної доктрини України», подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Вивчення змісту дисертації, автореферату дисертації та наукових праць Сороки Лариси Володимирівни дає підстави зробити висновок про актуальність обраної теми, достатній ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень та висновків, що виносяться на захист, їх практичну значущість.

Космічний простір є стратегічним активом людства і зокрема України. Він є незамінним інструментом світової науки, що забезпечує фундаментальні знання про погоду, гравітацію, магнетизм та інші природні й штучні аспекти, які прямо чи опосередковано впливають на життя людей на планеті Земля. Космос це не тільки суспільне матеріальне благо. В процесі дослідження космічного простору виникають та поглиблюються також і гуманітарні цінності, а у процесі спільного використання космічного простору держави і народи зміцнюють свою національну ідентичність та згладжують проблеми з якими зараз стикається світове співтовариство. Спільне дослідження і використання космічного простору, з одного боку стало джерелом нових послуг, які сприяють покращення соціального становища громадян та розвитку економіки багатьох країн світу, а з іншого – привнесло багато спірних питань, що потребують вирішення.

Необхідність дослідження і всебічного аналізу сутності адміністративно-правового механізму реалізації космічної доктрини України зумовлена також появою нових категорій у адміністративному праві.

Змінюються правові засоби й методи впливу публічної влади на економічну сферу і зв'язки господарюючих суб'єктів внаслідок комерціалізації космічної діяльності та появи нових гравців – приватних космічних компаній. Отож, змінюється природа впливу держави на відповідну сферу суспільних відносин, що також знаходить прояв у зміні сутності адміністративно-правових відносин у сфері космічної діяльності. Викладені аргументи переконують в актуальності та своєчасності дисертації на тему: «Адміністративно-правовий механізм реалізації космічної доктрини України».

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження Сороки Л. В. Дисертаційна робота характеризується системним підходом до предмету дослідження. Структурно дисертація складається зі вступу, 4 розділів, що містять 15 підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Структура повністю відповідає цілям і задачам дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором. Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується також критичним аналізом наявних літературних джерел юридичного та методологічного спрямувань.

Ознайомлення із науковим дослідженням дає підстави стверджувати, що основні положення і висновки, які виносяться здобувачем на захист, мають відповідний ступінь наукової новизни. Підґрунтям цих обґрунтованих та достовірних висновків, які доповнюють існуючі позиції науковців або повному надають вирішення існуючих проблем.

Слід відзначити обґрунтованість наведених дисертантом висновків, які базуються на грамотному використанні сукупності методів і прийомів наукового пізнання. Справляє позитивне враження джерельна база роботи, крім того, включені до списку використаної літератури, насамперед зарубіжної, свідчать про ґрунтовне опрацювання проблеми, і високий рівень наукової підготовки дисертанта, її наукову зрілість.

У вступі здійснюється обґрунтування вибору теми дослідження, зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, надано відомості щодо їх упровадження та апробації, а також щодо кількості публікацій, у яких відображено основні положення дисертаційного дослідження.

У *першому розділі* дисертаційної роботи «Теоретико-методологічні засади дослідження космічної доктрини України» дисертантом розглянуто основні категорії, що використовуються у дослідженні; означено концепт «космічна доктрина»; досліджено генезис й особливості становлення космічної діяльності; проаналізовано основні теоретичні доробки науковців з різних сфер, що досліджували космічну діяльність і космічну доктрину; розкрито міжнародні правила й стандарти у сфері космічної діяльності.

Другий розділ «Адміністративно-правові засади реалізації космічної доктрини України» розкриває основи публічного адміністрування, суб'єкти публічного адміністрування та основні шляхи їхнього владно-організаційного впливу у сфері космічної діяльності, а також виокремлюються основні державні гарантії забезпечення космічної діяльності в Україні.

У *третьому розділі* «Компаративістичне дослідження космічної доктрини», автор досліджує практику адміністративно-правового забезпечення космічної діяльності за кордоном, а також існуючі космічні доктрини таких країн, як США, КНР, РФ.

Особливої уваги, слід приділити *четвертому розділу* «Стратегічні напрями вдосконалення космічної діяльності України в умовах становлення нової космічної доктрини» в якому на основі проведеного аналізу космічної діяльності як України, так і інших країн, надаються практичні рекомендації щодо вдосконалення адміністративно-правового механізму реалізації Космічної доктрини України.

Завершується робота досить розгорнутими висновками, у яких здійснено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми адміністративно-правового механізму реалізації космічної доктрини України, що втілилось у відповідну теорію, яка розв'язує важливу науково-прикладну проблему в галузі адміністративного права й може бути використана з метою вдосконалення адміністративного законодавства у сфері космічної діяльності.

Виходячи з аналізу основної частини дисертації, мета дисертаційної роботи в ході виконання дослідження була досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Результати дисертаційного дослідження характеризуються теоретичною та практичною значущістю. Вони можуть бути використані у:

– науково-дослідній сфері – для подальшого вдосконалення теоретичних положень адміністративно-правового механізму реалізації Космічної доктрини України (акт впровадження у науково-дослідну діяльність Науково-дослідного інституту публічного права);

– законотворчій діяльності – для вдосконалення чинного законодавства у сфері космічної діяльності. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку пропозицій щодо внесення змін і доповнень до чинного законодавства України, зокрема розроблений стратегічний документ – Космічна доктрина України (довідка Науково-дослідного інституту публічного права);

– правозастосовній діяльності – для вдосконалення комерційної космічної діяльності у приватному секторі;

– навчальному процесі – матеріали дисертації використані при підготовці навчальних матеріалів з дисциплін: «Актуальні питання теорії адміністративного права» й «Методологія та організація наукових досліджень з основами інтелектуальної власності», «Філософія науки та

інновацій», при підготовці відповідних навчальних посібників, конспектів лекцій (акт впровадження у навчальний процес Науково-дослідного інституту публічного права).

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій. Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати на наступні результати, що мають вагому наукову новизну.

По-перше, дисертантом сформовано два вектора загального характеру, що мають відношення до початку процесу космізації права і переходу на новий рівень державності. Зазначений процес пов'язаний із саморегуляцією будь-якої держави світу, яка прийняла рішення національними нормами вирішити наявні проблеми, що стосуються космізації суспільного життя. Тобто, процес регулювання може розвиватися або спонтанно або планомірно і цілеспрямовано. І тільки в об'єднанні цих двох векторів, щодо державного управління, регулювання, планування і контролю, може бути забезпечений, як всьому людству, так і окремій країні, гармонійний перехід на новий рівень свого розвитку (*підрозділ 1.1*).

По-друге, цінним в теоретичному та прикладному аспектах є наукове розуміння суб'єктів публічної адміністрації у сфері космічної діяльності та їх класифікація. Здобувач їх розділила на суб'єктів загальної компетенції та спеціальної. До суб'єктів загальної компетенції належать: Міністерство оборони України, Міністерство закордонних справ України, Міністерство освіти й науки України тощо. Зі свого боку суб'єкти спеціальної компетенції у сфері космічної діяльності поділяються на суб'єкти, які забезпечують формування державної політики (Міністерство економічного розвитку і торгівлі України) та ті, які реалізують державну політику (Державне космічне агентство України) (*підрозділ 2.1*).

По-третє, автором удосконалені наявні напрацювання щодо розуміння сутності державної політики розвитку сфери космічної діяльності, яка пов'язана зі стратегічним підходом держави до створення нових

можливостей космічної діяльності та є сукупністю механізмів адміністративної діяльності публічної адміністрації, об'єктивованих у цільових космічних програмах, де визначені цілі, завдання, заходи, засоби технологічного оновлення національної економіки для розвитку сучасних космічних технологій і проведення наукових космічних досліджень, ефективного використання космічного потенціалу з метою подальшого освоєння космічного простору на основі пріоритету екологічної безпеки й економічних інтересів України.

Отже, елементи наукової новизни сформульовані коректно, їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

За результатами дослідження опублікована 1 одноосібна монографія, 21 стаття (4 з яких – у наукових виданнях інших держав), 7 тез доповідей на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах та 3 статті, які додатково відображають результати дисертації.

Таке представлення результатів наукової роботи є достатнім. Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідає вимогам МОН України та Порядку присудження наукових ступенів що затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567.

Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації. Спрямованість науково-практичних конференцій, де відбувалася апробація дисертаційного дослідження, характер статей автора, в яких відображено положення дисертації і результати проведених досліджень, повною мірою вказують, що дисертація пройшла належну апробацію та є самостійною науковою працею, що має завершений характер.

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає вимогам, що

ставляться МОН України. У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого дисертаційного дослідження. Зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Зауваження та дискусійні положення. Деякі тези роботи мають дискусійний характер та потребують уточнення з боку автора.

1. У тексті роботи часто використовуються терміни «стійкий» і «сталий», але не зовсім зрозумілою вбачається позиція автора щодо їх розмежування.

2. Потребує додаткової аргументації, позиція автора щодо вибору Російської Федерації як країни, що піддана аналізу у межах пошуку позитивного зарубіжного досвіду становлення та розвитку космічної доктрини.

3. Дискусійними є визначення автором у досліджуваній площині публічного впливу на сферу космічної діяльності, адже за загальноприйнятим значенням, адміністрування є функцією управління, а не навпаки.

4. У підрозділі 2.2 «Основні шляхи владно-організаційної діяльності публічної адміністрації у сфері космічної діяльності в Україні», автором сформульовані однакові завдання державної політики в космічній сфері і публічного адміністрування у цій сфері, а саме: 1) посилення правового захисту інвесторів в Україні; 2) запровадження податкових й інших стимулів для формування пропозицій довгострокового інвестиційного ресурсу; 3) істотне спрощення процедур видачі документів дозвільного характеру; 4) врегулювання питань ліцензування космічної діяльності; 5) забезпечення посиленого державного контролю за діяльністю недержавних суб'єктів космічної діяльності; 6) захист державних інтересів в умовах міжнародної відповідальності держав за наслідки космічної діяльності суб'єктів, що знаходяться під їхньою юрисдикцією. Даний висновок вимагає уточнення, чи

можуть завдання бути однаковими і для державної політики, і для публічного адміністрування?

5. У підрозділі 4.2 «Міжнародна науково-технічна співпраця як провідний фактор розвитку космічної діяльності», Китай вказується як один із стратегічних партнерів України в означеній сфері. Потребує додаткової аргументації зазначена теза, адже крім зазначених автором історичних передумов для подальшого плідного розвитку українсько-китайських відносин існують і деякі інші.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації достатньо повно викладені в авторефераті та опублікованих працях.

Дисертаційне дослідження Сороки Лариси Володимирівни «Адміністративно-правовий механізм реалізації космічної доктрини України» за своєю актуальністю, новизною та обґрунтованістю одержаних результатів відповідає вимогам п.п. 10, 11, 12 Порядку присудження наукових ступенів, що затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог МОН України.

Дисертаційна робота виконана вперше і поглиблює існуючі знання юридичної науки, а саме є суттєвим внеском до теорії адміністративного права і процесу, фінансового та інформаційного права. Дисертація є завершеною, самостійно підготовленою, кваліфікаційною, науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані та практично цінні результати, що вирішують важливе наукове завдання.

Підсумовуючи викладене, варто відзначити, що дисертаційне дослідження на тему «Адміністративно-правовий механізм реалізації космічної доктрини України» є самостійним, завершеним, комплексним монографічним дослідженням та має високий науково-теоретичний та

прикладний рівень, а його автор – Сорока Лариса Володимирівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

професор кафедри галузевого права

та правоохоронної діяльності

Центральноукраїнського державного

педагогічного університету

імені Володимира Винниченка

доктор юридичних наук, професор

А.А. Манжула

Згідно А.А. Манжули

Членки секретар

С. Олександрович С.В. Олександрович

